

TOM ROB SMIT

DETE 44

Preveo
Nikola Pajvančić

Laguna

Naslov originala

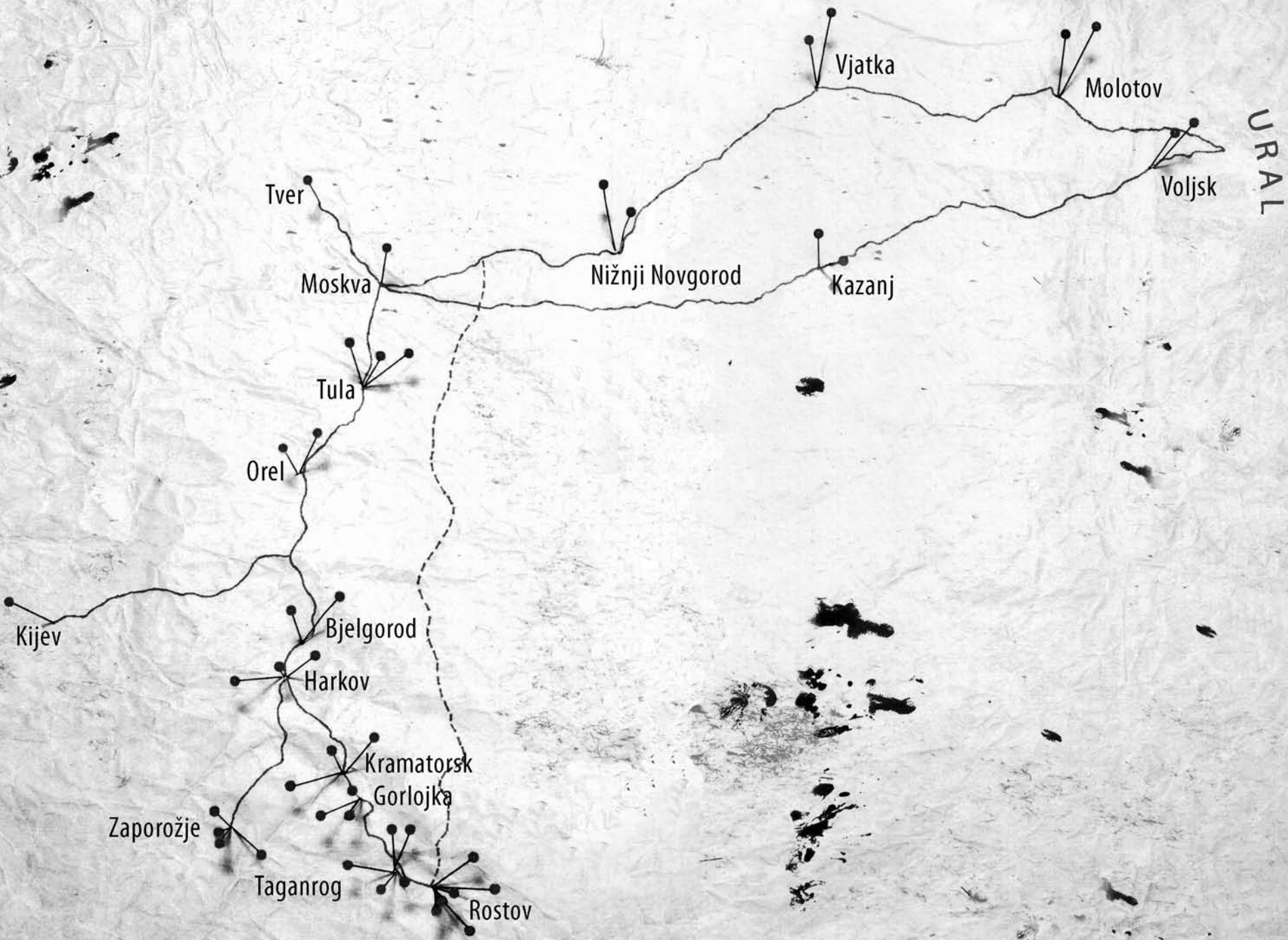
Tom Rob Smith

CHILD 44

Copyright © Tom Rob Smith, 2008

Translation copyright © 2009 za srpsko izdanje, LAGUNA

Mojim roditeljima

Kijev

Tver

Moskva

Nižnji Novgorod

Kazanj

Vjatka

Molotov

Voljsk

URAL

Tula

Orel

Bjelgorod

Harkov

Kramatorsk

Gorlojka

Zaporožje

Taganrog

Rostov

Sovjetski Savez Ukrajina Selo Červoj

25. januar 1933.

Pošto je Marija odlučila da umre, njena mačka će morati sama da se stara o sebi. Već se o njoj brinula mnogo duže nego što je uopšte imalo smisla čuvati kućnog ljubimca. Seljaci su odavno pohvatali i pojeli sve miševе i pacove. Domaće životinje su nestale nedugo zatim. Sve sem jedne, ove mačke, njene drugarice, koju je skrivala. Zašto je nije ubila? Bio joj je potreban razlog za život; nešto da štiti i voli – nešto radi čega će opstati. Obećala je da će je hraniti sve do dana kada više ne bude mogla da hrani samu sebe. Taj dan je bio danas. Već je isekla kožne čizme na tanke trake, skuvala ih s koprivama i semenjem cvekle. Već je iskopavala crve, sisala koru drveća. Jutros je u bunilu glodala nogu kuhinjskog tronošca, žvakala i žvakala, sve dok joj desni nisu bile pune cepki. Čim ju je ugledala, mačka je pobjegla, sakrila se ispod kreveta i nije htela da se pojavi čak ni kada je Marija kleknula, pozvala je po imenu i pokušala da je izmami. To je bio trenutak kada je odlučila da umre, kada više nije imala šta da jede ni šta da voli.

Marija je sačekala noć pre nego što je otvorila vrata. Računala je da će pod okriljem tame mačka imati većih izgleda da se neprimećena domogne šume. Ako je neko u selu ugleda, loviće je. Čak i na pragu smrti, nije joj se milila pomisao da će njena

mačka biti ubijena. Tešila se spoznajom da je iznenađenje na mačkinjoj strani. U mestu gde odrasli muškarci žvaću grumenje zemlje u nadi da će naći mrave ili jaja insekata, gde deca prebiraju po konjskoj balezi u nadi da će naći nesvarena zrna žita, a žene se tuku oko kostiju, Marija je bila sigurna da niko neće poverovati kako jedna mačka još može biti živa.

Pavel nije verovao rođenim očima. Bila je nespreatna, mršava, zelenih očiju i crnog, pegavog krzna. Bez ikakve sumnje, mačka. Skupljao je drva za ogrev kada je video životinju kako iskače iz kuće Marije Antonovne, prelazi zavejani drum i juri ka šumi. Prestao je da diše i osvrnuo se oko sebe. Niko je drugi nije video. U blizini nije imalo nikoga; prozori su bili mračni. Tanki pramenovi dima, jedini znaci života, vili su se iz jedva polovine odžakâ. Kao da je debeli sneg prigušio selo, ugasio sve znake života. Široki pojasevi snega bili su netaknuti: jedva da je bilo ljudskih tragova, a nijedna prtina nije ugažena. Dani su bili tihi kao noći. Niko nije ustajao da ide na rad. Niko se od njegovih drugova nije igrao, ostajali su kod kuće, gde su ležali sa svojim, sklupčani u posteljama, nizovi ogromnih upalih očiju što zure u tavanicu. Odrasli su počeli da liče na decu, deca na odrasle. Većina je prestala da traži hranu. U tim okolnostima pojavljivanje jedne mačke bilo je pravo čudo – ponovno otkriće stvorenja koje su odavno smatrali za izumrlo.

Pavel je zažmurio i pokušao da se seti kada je poslednji put jeo meso. Kada je otvorio oči, pljuvačka mu je gusto pocurila niz bradu. Obrisao ju je nadlanicom. Uzbuđen, ispustio je drva i odjurio kući. Morao je da javi čudesne vesti svojoj majci Oksani.

Oksana je sedela umotana u vunenu maramu i zurila u pod. Bila je savršeno mirna, čuvala je snagu dok je smišljala načine

da održi svoju porodicu u životu, a te su joj misli zaokupljale svaki budni čas i svaki nemirni san. Bila je jedna od retkih koji se nisu predali. Ona se nikada neće predati. Dokle god ima sinove. Ali sama odlučnost nije dovoljna, neophodno je i da bude pažljiva: pogrešno usmeren trud može da znači iscrpljenost, a iscrpljenost neumitno znači smrt. Pre nekoliko meseci Nikolaj Ivanovič, komšija i prijatelj, krenuo je u očajnički pohod na državnu žitnicu. Nije se vratio. Sutradan su njegova žena i Oksana krenule da ga traže. Našle su mu telo kraj puta, na leđima – kostursko telo ispupčenog, napetog stomaka, trbuha bremenitog od nekuvanog žita kojeg se nagutao u samrtnom času. Žene su plakale dok je Oksana vadila ostatak žita iz njegovih džepova, delila ih među njima. Po povratku u selo Nikolajeva žena je svima ispričala vesti. Zavideli su joj umesto da je žale, svima su u glavi bile samo te pregršti žita koje je imala. Oksana ju je smatrala za poštnu glupaču – obe ih je tom pričom izložila opasnosti.

Njeno prisećanje je prekinuo bat nogu u trku. Niko ne trči ako nema važne vesti. Ustala je, uplašena. Pavel je uleteo u sobu i bez daha objavio:

– *Mama, video sam mačku.*

Zakoračila je napred i stegla sinovljeve ruke. Morala je da proveri da mu se to ne priviđa: ume glad tako da se igra s ljudima. Međutim, na njegovom licu nije bilo ni traga bunila. Oči su mu bile prodorne, izraz lica ozbiljan. Imao je tek deset godina, a već je bio muškarac. Okolnosti su zahtevale da preskoči detinjstvo. Otac mu je gotovo sigurno bio mrtav, ako ne doslovno, onda bar mrtav za njih. Otišao je u Kijev u nadi da će doneti hrane. Nije se vratio i Pavel je shvatio, a to niko nije morao da mu kaže, niti da ga zbog toga teši, kako se njegov otac nikada neće vratiti. Sada je Oksana zavisila od svog sina jednako kao što je on zavisio od nje. Bili su ortaci, a Pavel se glasno zakleo da će uspeti tamo gde njegov otac nije: omogućiće da porodica preživi.

– *Možeš li da je uloviš?*

Ponosno se osmehnuo.

– *Ako dobijem kost.*

Jezero je bilo zaleđeno. Oksana je kopala po snegu da nađe kamen. U strahu da zvuk ne privuče nečiju pažnju, zamotala je kamen u maramu i tako prigušila lupu dok je lomila malu rupu u ledu. Odložila je kamen. Spremila se za crnu, ledenu vodu pa gurnula ruku unutra i dah joj je smesta stao. Imala je samo nekoliko trenutaka pre nego što će joj ruka utrnuti i zato je radila brzo. Šaka joj je dodirnula dno i zgrabila je samo mulj. Gde li je? Uspaničena, nagnula se, uronila čitavu ruku, tražila levo i desno, šaka joj je potpuno obamrla. Prsti su joj okrnuli staklo. S olakšanjem je stegnula bocu i izvadila je. Koža joj je poplavela kao da je izubijana. To je nije brinulo jer je našla ono što je tražila – flašu zapečaćenu smolom. Obrisala je sloj mulja i pogledala sadržinu. Unutra je bila zbirka sitnih kostiju.

Kada se vratila u kuću, videla je da je Pavel raspalio vatru. Zagrejala je čep nad plamenom, smola je gusto kapala na žar. Dok su čekali, Pavel je primetio majčinu plavu kožu pa joj je istrljao ruku da krv ponovo počne da kola. Uvek je brzo primećivao njene povrede. Čim se smola istopila, prevrnula je flašu pa je protresla. Nekoliko kostiju se spustilo u grlić. Izvukla ih je i ponudila ih sinu. Pavel ih je pažljivo proučavao, grebuckajući površinu, njušeći svaku redom. Pošto je odabrao, bio je spreman da krene. Ona ga je zaustavila.

– *Povedi brata.*

Pavel je smatrao da je to greška. Njegov mlađi brat je trapav i spor. A mačka ionako njemu pripada. On ju je video, on će je uloviti. To će biti njegova pobeda. Majka mu je ugurala drugu kost u šaku.

– *Povedi Andreja.*

Andreju je bilo gotovo osam godina i veoma je voleo svog starijeg brata. Retko je izlazio i vreme je većinom provodio u sobi

pozadi, gde su njih troje spavali, i igrao se špilom karata. Karte je napravio njegov otac od slepljenog papira isečenog na pravougaonike, oprostajni dar pre odlaska u Kijev. Andrej je još čekao njegov povratak. Niko mu nije rekao da očekuje nešto drugo. Kada god mu je otac nedostajao, što se dešavalo često, delio je karte po podu, razvrstavao ih po bojama i brojevima. Bio je siguran da će mu se otac vratiti. Samo ako razdeli čitav špil. Zar mu nije zato dao karte pre nego što je pošao? Naravno, Andrej se radije igrao s bratom, ali Pavel sada više nije imao vremena za to. Stalno je pomagao majci i igrao se samo noću pre nego što legnu u krevet.

Pavel je ušao u sobu. Andrej se osmehnuo u nadi da je ovaj spreman za partiju, ali je njegov brat čučnuo i skupio karte.

– *Sklanjaj ih. Idemo napolje. Gde su ti lapci?*

Pošto je to pitanje shvatio kao naređenje, Andrej je otpuzao pod krevet da izvuče *lapce*: dve trake isečene od gume traktora i gomilu krpa koje su, kada se povežu užetom, služile kao improvizovane čizme. Pavel mu je pomogao da ih čvrsto veže, objašnjavajući da će noćas možda jesti meso, ali pod uslovom da Andrej radi tačno ono što mu se kaže.

– *A je l' se vraća tata?*

– *Ne vraća se.*

– *Izgubio se?*

– *Da, izgubio se.*

– *Ko će nam doneti meso?*

– *Sami ćemo ga uhvatiti.*

Andrej je znao da mu je brat vešt lovac. Ulovio je više pacova od svih drugih dečaka u selu. Sada ga je Pavel prvi put zvao da ga prati na tako važnom zadatku.

Andrej je napolju, na snegu, dobro pazio da ne padne. Često se saplitaio, jer mu je svet delovao nekako mutno. Jedino što je jasno video bili su predmeti koje bi prineo sasvim blizu licu. Kada je neko drugi video čoveka u daljini – dok je Andrej razabirao samo nejasnu mrlju – on je to pripisivao pameti, iskustvu

ili nekoj osobini koju će tek steći. Noćas neće pasti i neće se obrukati. Osvetlaće obraz pred bratom. To mu je bilo važnije od nade da će jesti meso.

Pavel je zastao na rubu šume, sagnuo se da osmotri mačje tragove u snegu. Andrej je smatrao da je njegova veština u praćenju tragova izuzetna. Čučnuo je, pun strahopoštovanja, i gledao kako mu brat dodiruje jedan otisak šape. Andrej o lovu i tragovima nije znao ništa.

– *Je l' tuda mačka prošla?*

Pavel je klimnuo glavom i zagledao se u šumu.

– *Tragovi su plitki.*

Oponašajući brata, Andrej je prešao prstom po otisku šape i upitao:

– *Šta to znači?*

– *Mačka nije teška, a to znači da će biti manje hrane. Ali ako je gladna, verovatnije će zagristi mamac.*

Andrej je pokušao da shvati te reči, ali su mu misli lutale.

– *Pavele, da si karta, koja bi bio? Je l' bi bio kec ili kralj, pik ili srce?*

Pavel je uzdahnuo, a Andrej, opečen njegovim neodobra- vanjem, oseti kako mu naviru suze.

– *Ako ti odgovorim, obećavaš li da ćeš ćutati?*

– *Obećavam.*

– *Nećemo uhvatiti ovu mačku ako je oteraš pričom.*

– *Biću tih.*

– *Bio bih žandar, vitez, onaj s mačem. Sada si obećao – ni reči više.*

Andrej je klimnuo glavom. Pavel je ustao. Ušli su u šumu.

Dugo su hodali – činilo se da je prošlo mnogo sati, mada Andrej-jev osećaj za vreme, isto kao vid, nije bio najbolji. Njegov stariji brat kao da je lako pratio tragove uz pomoć mesečine i snega što je svetlucao. Bili su duboko u šumi, dublje nego što je Andrej

ikada ranije bio. Često je trčkarao da održi korak. Noge su ga bolele, želudac ga je boleo. Bilo mu je hladno, bio je gladan i mada kod kuće nije bilo hrane, tamo ga bar nisu bolele noge. Konopci kojima su mu krpe bile vezane za komade traktorskih guma razlabavili su se i osećao je kako mu sneg zadire pod tabane. Nije se usuđivao da zamoli brata da stanu da ih veže. Obećao je – ni reči. Sneg će se uskoro istopiti, krpe će se nato- piti i stopala će mu utrnuti. Da skrene misli od te neprijatnosti, odlomio je grančicu sa jednog mladog stabla i uzeo da žvaće koru, mleo je zubima u grubu kašu, oporu na zubima i jeziku. Ljudi su mu rekli da kaša od kore ume da zavara glad. Verovao im je; koristilo je verovati u to.

Pavel mu je iznenada dao znak da se ukipi. Andrej je stao u pola koraka, zuba smeđih od kore. Pavel je čučnuo. Andrej ga je oponašao, tražeći pogledom po šumi ono što je njegov brat video. Škiljio je, pokušavajući da izoštri obrise stabala.

Pavel je zurio u mačku, a mačka kao da je zurila u njega svojim malim zelenim očima. Šta li je mislila? Zašto nije beža- la? Skrivena u Marijinoj kući, možda još nije bila naučila da se boji ljudi. Pavel je izvadio nož, porezao vrh prsta i razmazao krv po pilećoj kosti koju mu je dala majka. Isto je uradio i s Andrejevim mamcem, slomljenom pacovskom lobanjom, i to ponovo svojom krvlju, jer nije imao poverenja u brata, da neće ciknuti i preplašiti mačku. Braća su se bez reči razdvojila i krenula u različitim smerovima. Pavel je još kod kuće dao Andreju izričita uputstva, pa sada nije bilo potrebe za pričom. Pošto su se prilično razišli i našli levo i desno od mačke, spustili su kosti na sneg. Pavel je pogledao brata da proveriti da nešto nije pogrešio.

Andrej je radio tačno kao što mu je rečeno. Izvadio je iz džepa užu. Pavel je već na jednom kraju bio zavezao omču. Andrej je trebalo samo da je namesti oko pacovske lobanje. To je i uradio, pa se povukao koliko mu je konopac omogućavao, legao na stomak, sabijajući sneg. Ležao je u zasedi. Tek sada,

na zemlji, shvatio je da jedva vidi svoj mamac. Bio je potpuno mutan. Iznenada preplašen, ponadao se da će mačka krenuti ka njegovom bratu. Pavel neće pogrešiti, uhvatiće je, pa će onda moći zajedno kući da jedu. Bio je uzrujan i promrzao, ruke su počele da mu se tresu. Pokušao je da ih umiri. Nešto jeste uspeo da razabere: crn obris kako se kreće ka njemu.

Andreju je od toplog daha počeo da se otapa sneg pred licem; hladne rečice potekle su ka njemu, pa niz odeću. Želeo je da mačka ode u drugom pravcu, u zamku njegovog brata, ali kako se nejasni obris približavao, tako je postajalo jasno da je mačka odabrala njega. Naravno, ako on uhvati mačku, Pavel će ga voleti, igraće karata s njim i više se nikada neće ljutiti. Ta pomisao mu je prijala i raspoloženje mu je iz straha prešlo u željno iščekivanje. Da, baš on će uloviti ovu mačku. Ubiće je. Dokazaće se. Šta mu je ono rekao brat? Upozorio ga je da ne zategne zamku prerano. Ako se mačka preplaši, sve je propalo. Zbog toga, ali i zato što nije baš najjasnije video gde tačno mačka stoji, Andrej je odlučio da čeka, da bude siguran. Maltene je uspeo pred očima da izoštri crno krzno i četiri noge. Sačekaće još malo, još malo... Čuo je brata kako sikće:

– *Sad!*

Andrej se uspaničio. Već je mnogo puta ranije čuo taj prizvuk u glasu. Značio je da je on negde pogrešio. Snažno se upiljio i video da mačka stoji usred omče. Povukao je uže. Ali prekasno, mačka je već skočila. Omča se stegla uprazno. Andrej je ipak povlačio mlitavo uže ka sebi, u jednoj nadi da će na njegovom kraju možda nekako ipak biti mačka. Prazna omča mu je stigla u ruku i osetio je kako mu lice bukta od sramote. Preplavljen besom, bio je spreman da ustane, pojuri mačku, uhvati je, zadavi je, razbije joj lobanju. Ali nije se pomerao: video je da mu brat i dalje mirno leži. Zato je Andrej, koji je naučio da uvek prati bratovljeve postupke, uradio potpuno isto. Zažmirio je, zagledao se i otkrio da se nejasna crna prilika sada kreće ka bratovljevoj zamci.

Bes zbog nesposobnosti njegovog mlađeg brata popustio je pred uzbuđenjem zbog mačkine naivnosti. Mišići u Pavelovim leđima su se zgrčili. Mačka je sigurno okusila krv, a glad je jača od opreza. Gledao je kako mačka zastaje u pola koraka, s jednom šapom u vazduhu, i gleda pravo u njega. Prestao je da diše: prsti su mu se stegli oko užeta i čekali, nemo mameći mačku da nastavi.

Hajde. Hajde. Hajde.

Mačka je skočila napred, zinula i zgrabila kost. Povukao je uže u pravom trenutku. Omča se stegla oko mačje šape, prednja noga našla se zarobljena. Pavel je jurnuo vukući uže, stežući omču. Mačka je pokušala da pobegne, ali ju je uže držalo. Povukao je mačku na zemlju. Šumom su se zaorili krici kao da se za život bori neko mnogo krupnije stvorenje, bacakala se po snegu, izvijala telo, grizla uže. Pavel se uplaši da će čvor pući. Uže je bilo tanko, izlizano. Kada je pokušao da priđe, mačka se izmakla, držala se van dohvata. Viknuo je bratu:

– *Ubij je!*

Andrej se još nije bio pomerio, nije želeo da načini novu grešku. Ali sada je dobio naređenje. Skočio je, potrčao, smesta se sapleo i pao potrbuške. Kada je digao nos iz snega, video je mačku pred sobom kako frkće, šišti i otima se. Ako uže pukne, mačka će se osloboditi i brat će njega kriviti zauvek. Pavel je viknuo, glasom grubim, mahnitim:

– *Ubij je! Ubij je! Ubij je!*

Andrej se teturavo pridigao i bez jasne predstave šta radi skočio napred i bacio se na podivljalu mačku. Možda se nadao da će je taj udarac ubiti. Ali sada, dok je ležao na životinji, osećao je da je mačka živa i da se migolji ispod njegovog stomaka, da grebe džakove za žito od kojih mu je sašivena odeća. Ne pomerajući se sa mačke da mu ne pobegne, Andrej se osvrnuo, pogledom moleći Pavela da preuzme stvar u svoje ruke.

– *Još je živa!*

Pavel je dotrčao i kleknuo, gurnuo ruku pod bratovljevo telo, ali naišao samo na mačkine oštre zube. Ugrizla ga je. Naglo je izvukao ruku. Ne obazirući se na okrvavljen prst, preturio se na drugu stranu, ponovo zavukao ruku i ovog puta napipao rep. Prsti su počeli da mu puze uz mačkina leđa. Od takvog napada životinja nije imala odbrane.

Andrej je ostao nepomičan, osećao je kako se borba odigrava pod njim, osećao je kako se bratovljeva ruka primiče mačjoj glavi, sve bliže, sve bliže. Mačka je znala da to znači smrt i počela je da grize sve – njegovu jaknu, sneg – luda od straha, straha koji je Andrej osećao kao treperenje u svom stomaku. Oponašajući brata, Andrej je viknuo:

– *Ubij je! Ubij je! Ubij je!*

Pavel je uvrnuo šiju životinji. Nekoliko trenutaka ništa nisu radili, samo su ležali i teško disali. Pavel je položio glavu Andreju na leđa, ruke su mu još bile čvrsto stegnute oko mačkinog vrata. Napokon je izvukao ruke ispod brata i ustao. Andrej je ostao u snegu, nije se usuđivao da se pokrene.

– *Sad možeš da ustaneš.*

Sada može da ustane. Može da stane pored brata. Može ponosno da stane. Andrej nije razočarao. Nije izneverio. Pružio je ruku, našao bratovljevu šaku i pridigao se na noge. Pavel bez njega ne bi ulovio mačku. Konopac bi pukao. Mačka bi pobegla. Andrej se osmehnuo, a onda i nasmejao, tapšući i igrajući u mestu. U životu se nikada nije osećao toliko srećno. Sad su ortaci. Brat ga je zagrlio pa su zajedno pogledali svoj plen: mršavu mrtvu mačku, utisnutu u sneg.

Nepримetno odnošenje ulova u selo – to je bila neophodna predostrožnost. Zbog takvog plena ljudi bi se tukli i ubijali, a možda je neko i čuo mačje krike. Pavel ništa nije prepuštao slučaju. Nisu poneli džak u koji bi sakrili mačku. Odlučio je da je sakrije pod gomilom granja. Ako na nekoga naiđu dok se vraćaju kući, izgledaće kao da su sakupljali ogrev i niko ih ništa neće pitati. Izvadio je mačku iz snega.

– *Odneću je pod naramkom granja, da je niko ne vidi. Ali da stvarno skupljamo ogrev, i ti bi nešto nosio.*

Andreja je zadivila bratovljeva pamet – on se toga nikada ne bi setio. Krenuo je da skuplja drva. Kako je tlo pokrивao sneg, bilo je teško naći suvarke, pa je bio primoran da ga preorava golim rukama. Posle svakog zamaha trljao je prste, hukao u njih. Nos mu je procurio, sline mu se skupile na gornjoj usni. To ga, međutim, nije brinulo, ne noćas, ne posle ovog uspeha, pa je zato počeo da pevuši pesmu koju je nekada pevao njihov otac, dok je iznova zabadao prste u sneg.

Pošto je i njemu nedostajalo granja, Pavel se udaljio od mlađeg brata. Moraće da se razdvoje. Nešto dalje je ugledao palo drvo kome su grane štrčale na sve strane. Požurio je ka njemu, spustio mačku u sneg da lakše radi. Tu je bilo mnogo granja, više nego dovoljno za obojicu, pa se osvrnuo, pogledom tražeći Andreja. Taman se spremio da vikne kada su mu reči zapele u grlu. Čuo se nekakav zvuk. Naglo se okrenuo i pogledao oko sebe. Šuma je bila gusta, tamna. Zažmurio je, usredsredio se na taj zvuk – ritam: krc, krc, krckanje snega. Postajao je brži, glasniji. Adrenalin mu je pokuljao telom. Otvorio je oči. Tamo, u tami, video se pokret: čovek u trku. Držao je debelu, tešku granu. Koraci su mu bili krupni. Jurio je pravo ka Pavelu. Čuo ih je kako su ubili mačku i sada će da im otme plen. Ali Pavel mu to neće dozvoliti: neće dozvoliti da im majka umre od gladi. Neće je izneveriti kao što ju je izneverio njihov otac. Počeo je da nogama nabacuje sneg preko mačke, pokušavajući da je prikrije.

– *Skupljamo...*

Pavelu je glas utihnulo kada je čovek izleteo između stabala izmahujući debelom granom. Tek tada, ugledavši mu usukano lice i mahnite oči, Pavel je shvatio da ovaj ne želi mačku. Da želi njega.

Pavelu su se usta otvorila u manje-više istom trenutku kada je grana poletela nadole a njen kraj ga pogodio u teme. Nije

osetio ništa, ali je bio svestan da više ne stoji. Bio je na jednom kolenu. Digao je pogled, iskrivljene glave, krv mu je lila u oko, i video je kako čovek izmahuje da ga još jednom udari.

Andrej je prestao da pevuši. Da to nije Pavel nešto viknuo? Nije našao nešto mnogo suvaraka, sasvim sigurno ne dovoljno za njihov plan, i nije želeo da ga brat grdi, posebno sad kada se onako dobro poneo. Ustao je, izvukao ruke iz snega. Zagledao se u šumu, škiljeći, pošto je čak i najbliža stabla video tek kao mrlje.

– *Pavele?*

Nije bilo odgovora. Ponovo je viknuo. Da nije ovo neka igra? Ne, Pavel se odnedavno uopšte više nije igrao. Andrej je krenuo u pravcu u kome je poslednji put spazio brata, ali ništa nije video. Ovo je glupo. Ne bi on trebalo da traži Pavela. Pavel bi trebalo da nađe njega. Nešto nije u redu. Ponovo je viknuo, ovog puta glasnije. Zašto mu brat ne odgovara? Andrej je obrisao nos rukavom grubog kaputa pa se zapitao je li ovo nekakav ispit. Šta bi njegov brat uradio u istoj situaciji? Pratio bi tragove u snegu. Andrej je bacio granje i kleknuo, četvoronoške pretražujući zemlju. Našao je sopstvene tragove pa se vratio do mesta gde se razišao s bratom. Ponoseći se sobom, prešao je na bratovljeve tragove. Ako ustane, neće videti tragove; zato je nastavio četvoronoške, s nosom uz sam sneg, kao pas koji prati trag.

Stigao je do oborenog stabla, razbacanog granja, stopa na sve strane – neke su bile duboke i velike. Sneg je bio crven. Andrej je uzeo punu šaku, izmrvio ga, stegao i gledao kako se pretvara u krv.

– *Pavele!*

Nije prestao da viče sve dok ga grlo nije zaboletelo a glas izdao. Jecajući, želeo je da kaže bratu kako može da uzme njegov deo mačke. Samo da se vrati. Uzalud. Brat ga je ostavio. I sada je bio sam.

* * *

Oksana je krila mali džak mlevene šaše, lobode i ljusaka od krompira iza cigala svoje peći. Za vreme pretresa uvek je pazila da u njoj gori vatra. Sakupljači poslati da ustanove ko krije žito nikada nisu gledali iza vatre. Nisu joj verovali – zašto je ona zdrava kada su svi ostali bolesni, kao da je zločin biti živ. Ali nisu mogli da nađu hranu u njenoj kući, nisu mogli da je žigošu kao kulaka. Umesto da je likvidiraju na licu mesta, ostavili su je da crkne od gladi. Već je znala da ne može silom da ih savlada. Pre nekoliko godina organizovala je otpor u selu kada je javljeno da stižu ljudi koji će odneti crkveno zvono. Hteli su da ga pretupe. Ona i još četiri žene zatvorile su se u zvoniku, neprekidno su zvonile, nisu dale da ga odnesu. Oksana je vikala da to zvono pripada Bogu. Možda bi je tog dana streljali da starešina koji je rukovodio rekviriranjem nije odlučio da poštedi žene. Nakon što su provalili vrata, rekao je da ima naređenja samo da odnese zvono, jer je metal neophodan za industrijalizaciju otadžbine. Ona je u odgovor na to pljunula na zemlju. U vreme kada je država počela da odnosi seljacima i hranu, tvrdeći da ona pripada državi a ne njima, Oksana se već bila naučila pameti. Umesto snage, glumila je pokornost, a njen otpor ostao je tajna.

Noćas će kod njih biti gozba. Istopila je grudve snega, zakuvala vodu pa je zgusnula mlevenom šašom. Dodala je ostatak kostiju iz flaše. Kada ih skuva, istucaće ih u brašno. Naravno, trči pred rudu. Pavel još nije ulovio mačku. Ali je nekako bila sigurna da hoće. Ako joj je Bog poslao nevolje, poslao joj je i sina koji pomaže. Ipak, zarekla se da se neće srditi čak i ako nije uspeo. Šuma je velika, mačka je mala, a srdžba je svakako rasipanje snage. Čak i dok je pokušavala da se spremi za razočaranje, osećala je vrtoglavicu od pomisli na boršč s mesom i krompirom.

Andrej je stajao na vratima, sa snegom po jakni, slinavog i krvavog lica. Lapci su mu se potpuno raspali i nožni prsti su mu virili. Oksana mu je pritrčala.

– *Gde ti je brat?*

– *Ostavio me je.*

Andrej je zaplakao. Nije znao gde mu je brat. Nije shvatao šta se desilo. Nije mogao da objasni. Znao je da će ga majka mrzeti. Znao je da će on biti kriv bez obzira na to što je sve uradio kako treba, bez obzira na to što je brat ostavio njega.

Oksani se presekao dah. Odgurnula je Andreja i žurno izašla iz kuće, gledajući ka šumi. Od Pavela ni traga. Možda je negde pao i povredio se. Možda mu je potrebna pomoć. Utrčala je natrag, očajnički želeći odgovore, ali je samo videla Andreja kako stoji pored boršča s kašikom u ustima. Uhvaćen na delu, posramljeno je pogledao majku, a čorba mu je kapala s usne. Preplavljena besom – besom na svog mrtvog muža, na nestalog sina – potrčala je napred, oborila Andreja na zemlju i nabila mu varjaču u grlo.

– *Kad ti izvadim ovu varjaču iz grla ima da mi kažeš šta se desilo.*

Ali kad je izvadila varjaču, on je samo kašljao. Pobesnela, ponovo mu ju je nabila u grlo.

– *Gluperdo mala beskorisna! Gde mi je sin? Gde?*

Ponovo je izvadila varjaču, ali je on samo plakao i grcao. Nije mogao da govori. Nastavio je da plače i kašlje pa ga je majka udarila, krenula da mlati šakama po njegovim suvim grudima. Prestala je tek kada je boršč počeo da kipi. Ustala je i sklonila šerpu s vatre.

Andrej je jecao na podu. Oksana ga je pogledala, bes joj je čileo. Tako je mali. Toliko voli starijeg brata. Sagnula se, podigla ga, pa ga stavila na stolicu. Umotala ga je u svoje ćebe i sipala mu tanjir boršča, izdašnu porciju, mnogo veću nego ikada pre. Pokušala je da ga hrani, ali on nije otvarao usta. Nije joj vero-
vao. Ponudila mu je da sâm uzme kašiku. Prestao je da plače i počeo da jede. Pokusao je boršč. Ona je ponovo napunila zdelu. Rekla mu je da jede polako. On se nije obazirao na nju, pokušao je i drugu zdelu. Veoma tiho ga je upitala šta se desilo i slušala

dok je on objašnjavao krv na snegu, razbacane grane, nestanak i teške otiske stopala. Zažmurila je.

– *Brat ti je mrtav. Neko ga je oteo da bi ga pojeo. Shvataš? Baš kao što ste vi lovili onu mačku, neko je lovio vas. Shvataš?*

Andrej je ostao nem, zurio je u majčine suze. Zapravo, nije shvatao. Gledao ju je kako ustaje i odlazi iz kuće. Kada je čuo majčin glas, otrčao je do vrata.

Oksana je klečala u snegu i zurila u pun mesec.

– *Gospode, molim ti se, vrati mi sina.*

Samo je Bog sada mogao da ga vrati. To nije bila prevelika molba. Zar Bog ima toliko kratko pamćenje? Glavu je u torbu stavila da spase njegovo zvono. Zauzvrat je želela samo svog sina, svoj razlog za život.

Nekoliko komšija se pojavilo na svojim vratima. Zurili su u Oksanu. Slušali su njene vapaje. Ali u takvom bolu nije bilo ničega neobičnog i ljudi nisu dugo gledali.